

Jezik od prvoga broja 1952. do kraja 17. godišta 1970. kada uredništvo od prvoga broja 18. godišta preuzima Stjepan Babić i zadržava ga do danas. Budući da je Stjepan Babić u Uredništvo ušao 1963., a glavni urednik postao 1970., obljetnica 50 Jezikovih godišta ujedno je i obljetnica 40 godina urednikovanja Stjepana Babića, a od toga 33 godina glavnoga i odgovornoga urednikovanja. Znanstvenost, hrvatstvo, poštenje, snaga i upornost Babićeva urednikovanja ušćevali su Jezik do njegova 50. godišta. Oko toga nema dvojbe.

Uz glavna dva urednika smjenjivali su se urednici i uredništva; svih se treba prisjetiti jer su svi zaslužni za dug Jezikov život, a na žalost, neke je od njih Jezik nadživio: †Antun Barac, †Josip Hamm, †Mate Hraste, †Petar Skok, †Sreten Živković, †Božidar Finka, Milan Moguš, Radoslav Katičić, Ivo Škarić, Antun Šojat, Marko Samardžija. Danas uz Stjepana Babića u uredničkim poslovima sudjeluju Sanda Ham i Mile Mamić.

U slavljeničkom ozračju, svakomu čitatelju poklanjamo prigodni straničnik koji smo tiskali uz 50. obljetnicu i posvetili ga onomu čemu je posvećeno 50 Jezikovih godišta – kulturi hrvatskoga jezika.

Osim straničnika, Uredništvo je dalo tiskati i pretisak uništenoga Jezikova dvobroja (2-3 iz 1971., 19. godište).⁴ Sada je Jezik potpun: pred čitateljima je i onaj broj koji im je prije tridesetak godina ostao nedostupan jer je umjesto u čitateljskim rukama završio uništen u zagrebačkoj Tvornici papira.

GOVORI NA PROSLAVI

Ante Žužul, predsjednik Uprave Školske knjige

Školska knjiga svojim vrijednim izdanjima više od 50 godina oblikuje, brižno čuva i njeguje hrvatski jezik i kulturu. Danas i ovdje obilježavamo 50 godina časopisa Jezik, koji u sunakladništvu izdaju Hrvatsko filološko društvo i Školska knjiga. Časopis Jezik u svojoj je dugoj povijesti donosio mnoge rasprave o hrvatskom jeziku, naravno, raspravljajući na svojim stranicama o temama koje su kadšto bile zabranjene. Govoriti o hrvatskom jeziku, značilo je govoriti o politici jer je jezik, na žalost, pripadao samo vlasništvu i nasilju politike, iako je on u svom stvarnom značenju dio kulturne samobitnosti, neotuđive od naroda kojemu pripada.

Hrvati su bili udaljavani od svojega jezika, no što je represija prema slobodi hrvatskoga izričaja bila veća, razmjerno se povećavala emocija prema hrvatskom jeziku.

⁴ O tom je uništenomu broju i razlozima njegova uništavanja pisao S. Babić u 5. broju prošloga 50. godišta u članku naslovljenom: Jedan dvobroj Jezika više (Povodom pretiska uništenoga dvobroja iz 1971.).

Nikako ne možemo zaboraviti one žive rasprave i Matoševe polemike s Jovanom Skerlićem. Skerlić se poput strasnog jezikoslovca zalagao za dominaciju srpskog jezika nad hrvatskim, međutim, Matoš mu je odgovarao ‘kako se njegove teze o jeziku odlikuju time što će ostati u Francuskoj nezapažene’.

“Prijeti mi da će me ubiti negdje na beogradskom pločniku zato što sam Hrvat, a ja ću ga ubosti tamo gdje ga nikakvo književno pero do sada nije ubolo, troglav kao Triglav, jezikoslovac, e da je, ono što nije.”

No osim Matoševih polemika, Skerlićeve je teze o jeziku krajem 60-ih godina donio i časopis *Jezik*, pa ću se za ovu priliku sjetiti jedne od njih koju je komentirao veliki borac za hrvatski jezik i dugogodišnji urednik časopisa *Jezik* prof. Ljudevit Jonke: “Brojem veći i kulturom jači deo našega naroda govori istočnim narečjem, zbog toga ono mora pobediti svako drugo narečje.”⁵

Ne mogu zaboraviti komentar te teze Jovana Skerlića što ga je izrazio prof. Jonke u dvorani VII Filozofskog fakulteta u Zagrebu kada je nama studentima 1970. godine rekao: “Brojem veći – kadšto, kulturom jači – nikada, zbog toga će hrvatski jezik sigurno pobijediti.” Hvala Bogu, hrvatski je jezik 1990. godine konačno pobijedio.

Možda je prilika da se danas sjetimo rasprave o hrvatskom jeziku iz 1848. godine u Hrvatskom saboru, kada su se nizali prijedlozi kako će se zvati hrvatski jezik: jugoslavenski, hrvatski ili srpski, hrvatsko-srpski i sl. Međutim, hvala Bogu, sve su takve rasprave o hrvatskom jeziku završile nastankom samostalne i nezavisne hrvatske države.

Hrvatski narod ima svoj hrvatski jezik u svojoj hrvatskoj državi – eto, to je bila stoljetna težnja Hrvata koji su sa slobodom Domovine dočekali i slobodu svoga jezika.

Nitko više ne može ugroziti postojanje hrvatskog jezika, unatoč nekim globalnim penetracijama koje, na žalost, Hrvati nekritično prihvaćaju.

Sa suvremenih globalnih obzora već sada osjećamo prijetnju hrvatskomu jeziku, i to zbog nepropitanog usvajanja tuđega nazivlja.

Postavlja se novo pitanje, hoće li Hrvati izgraditi svijest o sebi do mjere da mogu očuvati svoj subjektivitet u jeziku i kulturi, hoće li se organizirati do mjere prihvaćanja interkulturalnih standarda, ali brižno čuvajući bitne elemente svoga subjektiviteta. Kako kaže prof. Brozović, “prođite Ilicom i vidjet ćete danas koliko je malo ostalo od hrvatskog jezika”, jer su svi natpisi na trgovinama vezani za strane marke i imena na stranim jezicima, što se već dobro usvaja i u javnim glasilima.

Živimo u vremenima postmoderne, koja sa sobom kadšto nosi one elemente koji se suprotstavljaju tradicionalnome u kulturi i koja nepropitano prihvaća

5 Tiče se članka *Razvoj hrvatskoga književnog jezika u 20. stoljeću*, *Jezik*, god. XVI., Zagreb, listopad 1968., str. 8. 19.

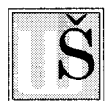
sve moderno, gotovo ne razlikujući potrebno od nepotrebnoga. To je u biti novokultura koju nije iznjedrila kulturna tradicija i koja ne želi pamtititi da se teško dolazi do slobode.

Moramo se sjetiti da je ovdje, u ovoj kući, bio zabranjen Hrvatski pravopis, nazvan londonac, jer je poslije izašao u Londonu, da su bili proganjani ljudi koji su voljeli svoj jezik i svoj narod, da je Deklaracija o hrvatskom jeziku bila visoki izraz svijesti o položaju hrvatskog jezika i kulture. Danas nitko ne može zamijeniti pojmove izjednačavajući dobro sa zlim, slobodu s neslobodom, te u ime neke globalne laži odustajati od elementarnih sadržaja vlastitosti.

Zbog svega toga danas s većim razlogom častimo hrvatski jezik, ovdje gdje se oblikuje i čuva njegova sloboda, ovdje pod krovom Školske knjige, ovdje u velikom zadovoljstvu na stijeni na kojoj se okupljaju sve stvaralačke misli u hrvatskoj kulturi.

Srdačno zahvaljujem svima koji su dali svoj klas u očuvanju hrvatskog jezika i hrvatske kulture.

Mladen Jonke, sin profesora Ljudevita Jonkea

tovane dame i gospodo, dragi prijatelji časopisa Jezik, cijenjeno uredništvo!

Najljepše se zahvaljujem glavnom i odgovornom uredniku časopisa Jezik koji mi je omogućio da ovdje kažem nekoliko riječi. Jer on se uvijek rado sjeća svojeg prethodnika prof. Jonkea, svojeg nekadašnjeg profesora za kojega mi je i sam rekao da mu je s time što ga je svojevremeno uzeo za svojega asistenta na neki način otvorio vrata i omogućio znanstvenu karijeru. Istovremeno ima i nekih, doduše samo pojedinih jezikoslovaca, koji izbjegavaju već od 70-tih godina bilo kakvo spominjanje imena Ljudevita Jonkea; zašto, to će samo oni znati, ali povijest će reći svoje.

50 godina izlaženja za jedan stručni časopis je prilično dugo razdoblje. Jer časopisi se pojavljuju, ali vrlo često nakon kraćeg ili duljeg vremena i nestaju! A još je veća rijetkost da 50 godina postojanja jednog stručnog časopisa obilježje samo dva jezikoslovca kao glavni i odgovorni urednici, Ljudevit Jonke i Stjepan Babić. Tako nešto slično trebalo bi tražiti jako dugo i teško da bi se našlo nešto slično niti kod nas, a ni izvan naših granica. To je zaista vrijedno svake pažnje!

A davne 1952. godine, kada je počeo izlaziti časopis Jezik, vremena su bila teška. Pritisaci su u 50. i 60. godini bili golemi. Treba se samo prisjetiti da se je Radio Zagreb uključivao u program Radio Beograda svaki dan u 22 sata i prenosio njihove Vesti sve do kraja 50-tih godina. Početkom 60-tih godina čak je došlo do, na svu sreću samo privremenog, prestanka izlaženja časopisa Jezik. A